

MARKOVITS GYÖRGYI 1919–1985

Markovits Györgyi 1919-ben született, s ahhoz a könyvtáros nemzedékhez tartozott, akik életük végéig hűségesek maradtak a nemzet könyvtárához. Élete történelmünk viharos, sorsfordulókkal, örömökkal és aggodalmakkal tele évtizedeit ölelte át. Ifjúkora múltunk egyik legsötétebb korszakára esett: szüleit elhurcolták, de mindezen évek után is volt ereje hinni egy új világban. Elveinek tisztasága, szilárdsága és az elkötelezettség, amelyhez hű maradt, példamutató lehet. Ezek az évek tették talán, hogy különös érzékenységgel állt minden elesett és kiszolgáltatott ember mellé, hogy soha haragot és indulatot nem hordott szívében, de harcolt mindenfajta megkülönböztetés és előítélet ellen.

Kora ifjúságától élt benne a könyv szeretete, a tudásvágy és hallatlan szorgalom. Hinni tudott abban, hogy amit tesz, amit megalkot, azzal segít. Közel negyven évig, 1949-től haláláig dolgozott a könyvtárban, hozzáértő a könyvtár, magáénak érezte azt, szerette az olvasót. Címleíróként kezdte az egyetem elvégzése után, majd a könyvtár olvasószolgálatára került. Később kétévi, nagy szakértelmet igénylő munkával létrehozott egy rendkívül értékes gyűjteményt, amelynek gazdája, részletekig menő ismerője volt haláláig. A Zárolt Kiadványok Tárának vezetője volt.

Noha nem tartozott közvetlen feladatai közé, kutatásai és beszerzései során a könyvtár értékes dokumentumokkal gyarapodott. Erről a munkáról mondta: "Minden érdekelt, ami a kezembe került, amiről olvastam, vagy kutatótól hallottam, de nem ismerem."

Általa került Hírlaptárunkba Radnóti Miklós 19 évesen szerkesztett folyóirata, az "1928". Gyarapodott a könyvtár gyűjtése során ellenállási lapokkal, melyeket a háború idején illegálisan terjesztettek. Ő hozta haza Kassák "Álláspont" című prózai munkáját.

Két kézzel gyűjtött, és adott is tovább azonnal. Pontos, fegyelmezett és rendszerető volt, ezt környezetétől is elvárta. A dossziék, melyek évek gyűjtéseit tartalmazzák, ott sorakoznak ma is a kézikönyvtár polcain. Hozzá nem fordulhatott senki sem anélkül, hogy tanácsot, segítséget ne kapott volna. A szakma ezt tudta róla. Keresték itthonról és külföldről egyaránt.

1972-ben a két világháború közötti cenzúra történetéről írt disszertációja alapján lett az irodalomtudományok kandidátusa. Kutatásai nyomán felszínre kerültek Illyés Gyula, Radnóti Miklós, Kassák pere, Károlyi Mihály, Déry Tibor, Lengyel József kitiltott munkáinak sora, több ismeretlen írás került napfényre Bálint Györgytől, Nagy Lajostól, Móricz Zsigmondtól. Közleményeinek számát felsorolni is nehéz, jelentőségüket a kritikusok egybehangzóan méltatták. Könyveket írt, bibliográfiákat szerkesztett, szótárakon dolgozott, dokumentum műsorai és előadásai hangzottak el a rádióban.

Írók, költők elmúlt évtizedek alatt elfeledett, vagy nem ismert írásait kutatta fel. Zek Zoltán 1970-ben az Új Írásban köszöni meg a hozzá juttatott, eddig ismeretlen Gelléri Andor írásokat. Azt írja: "...hogymost ismertté válnak, az Markovits Györgyinek

a két világháború közötti, magyar irodalom jószemű böngészőjének érdeme." Lengyel József az Élet és Irodalom egyik számában nyílt levelet intézett hozzá: "Levél a kutatóhoz! Kedves Markovits Györgyi! Hálásan köszönöm áldozatos kutatómunkáját!" Illyés Gyula köszönő sorait is őrizte.

Könyvei, rádióműsorai nívódíjakat kaptak, hatvanévesen a Munka érdemrend arany fokozatával tüntették ki, mégis jogos a kérdés: ismerte-e, értékelte-e őt igazán környezete?

Somogyi Pálné